

Yhteiskuntatieteellisen tietoaarkiston vuosikertomus 2013

YHTEISKUNTATIEEELLINEN
TIETOARKISTO

Yhteiskuntatieteellisen tietöarkiston vuosikertomus 2013

YHTEISKUNTATIEEELLINEN TIETOARKISTO

Yhteiskuntatieteellinen tietoaarkisto
Vuosikertomus 2013

Julkaisija: Yhteiskuntatieteellinen tietoaarkisto (FSD)
Käyntiosoite: Åkerlundinkatu 5 B, 4. krs, Tampere
Postiosoite: Yhteiskuntatieteellinen tietoaarkisto
33014 Tampereen yliopisto

Puhelin: 040 190 1432
Faksi: (03) 343 9088

Sähköposti: etunimi.sukunimi@uta.fi
fsd@uta.fi
Kotisivu: <http://www.fsd.uta.fi/>

Julkaisu vuosi 2014

Taitto
Marita Alanko

Tampere 2014

Sisälllys

Tehtävät, tavoitteet ja tärkeät tapahtumat 2013	5
Aineistojen jatkokäyttö	5
Arkistoitavaksi hankitut aineistot	7
Aineistojen käsittely ja asiakaspalvelu	8
Tietoarkiston tekniset palvelut ja tuki	9
Aineistoista ja palveluista tiedottamista	10
Aineistohallinnan koulutus	10
Tietovarannot	11
Kotimaista yhteistyötä ja hankkeita	12
Kansainvälistä yhteistyötä ja hankkeita	15
Kansainvälistä aineistoyhteistyötä	17
Talous	19
Tietoarkiston valtakunnallinen neuvottelukunta	20
Henkilökunta vuonna 2013	21

Kuviot ja taulukot:

Kuvio 1. Jatkokäyttöön toimitettujen aineistojen lukumäärä käyttö-tarkoituksen mukaan 2009–2013	6
Kuvio 2. Jatkokäyttöön toimitetut aineistot organisaatioittain 2013, %	7
Kuvio 3. Arkistoon hankittujen aineistojen lukumäärä vuosina 2009–2013	8
Taulukko 1. Vuonna 2013 valmistuneiden aineistojen arkistointiprosessin kesto	9
Taulukko 2. Yhteiskuntatieteellisen tietoarkiston tuotot ja kulut EUR v. 2012–2013	19

Tehtävät, tavoitteet ja tärkeät tapahtumat 2013

Yhteiskuntatieteellinen tietoaarkisto on yhteiskuntatieteellisen tutkimuksen ja opetuksen valtakunnallinen palveluyksikkö, joka arkistoi ja välittää sähköisiä tutkimusaineistoja tutkimus- ja opetuskäyttöön. Tietoaarkisto on perustettu Tampereen yliopiston yhteyteen vuoden 1999 alussa. Yksikkö saa käyttää nimeä Suomen yhteiskuntatieteellinen tietoaarkisto alkuperäisen nimensä ohella.

Kulunut vuosi aloitti strategiakauden 2013–2016. Strategiakauden päätavoitteet ovat

- palvelujen monipuolistaminen
- palvelujen tehostaminen
- tieteenalaprofilin laajentaminen
- toimintaresurssien vahvistaminen ja
- kansainvälisen yhteistyön tiivistäminen.

Strategia-asiakirjoihin voi tutustua tietoaarkiston verkkosivuilla: <http://www.fsd.uta.fi/fi/hallinto/asiakirjat/>.

Strategiakauden tavoitteitaan tietoaarkisto toteuttaa sekä perusvoimavaroillaan ja Suomen Akatemian myöntämällä kotimaisella infrastruktuurirahoituksella että EU-rahoitteisissa infrastruktuurihankkeissa.

Toimintavuoden aikana opetus- ja kulttuuriministeriö nimesi tietoaarkiston tulevan CESSDA ERICin kansalliseksi palveluntuottajaksi ja CESSDAn palveluntuottajat alkoivat suunnitella infrastruktuurin toimintaa.

Vuosi 2013 oli myös laatutyön vuosi. Tietoaarkisto paransi sisäisessä projektissaan arkistoitujen aineistojen laatua, osallistui CESSDA ERICin kansallisten palveluntuottajien pitkäaikaisäilytyksen luotettavuuden arviointiin ja osallistui Tampereen yliopiston laatutyöhön yliopiston valmistautuessa vuonna 2014 tehtävään auditointiin.

Aineistojen jatkokäyttö

Tietoaarkistossa käsiteltiin 258 käyttölupahakemusta ja jatkokäyttöön toimitettiin 597 aineistoa vuonna 2013. Toimitetuista aineistoista viisitoista prosenttia oli kvalitatiivisia.

Tietoaarkistosta tilattiin 304 eri tutkimusaineistoa, mikä on vajaa kolmannes tietoaarkiston arkistoitujen aineistojen varannosta. Suosituimpia yksittäisiä aineistoja olivat Eduskuntavaalitutkimus 2011 (FSD2653), ISSP 2012: perhe, työ ja sukupuoli-roolit IV: Suomen aineisto (FSD2820), Työ- ja elinkeinoministeriön julkisten hankintojen ilmoitustilastoaineisto 2012 (FSD2816), Yleisten kielitutkintojen korpus (FSD2324), European Social Survey 2010: Suomen aineisto (FSD2682) sekä Arkipäivän kokemuksia köyhyydestä -kirjoituskilpailu 2006 (FSD2413). Suosituimpia aineistosarjoja olivat International Social Survey Programme, MTS-tutkimukset, jul-

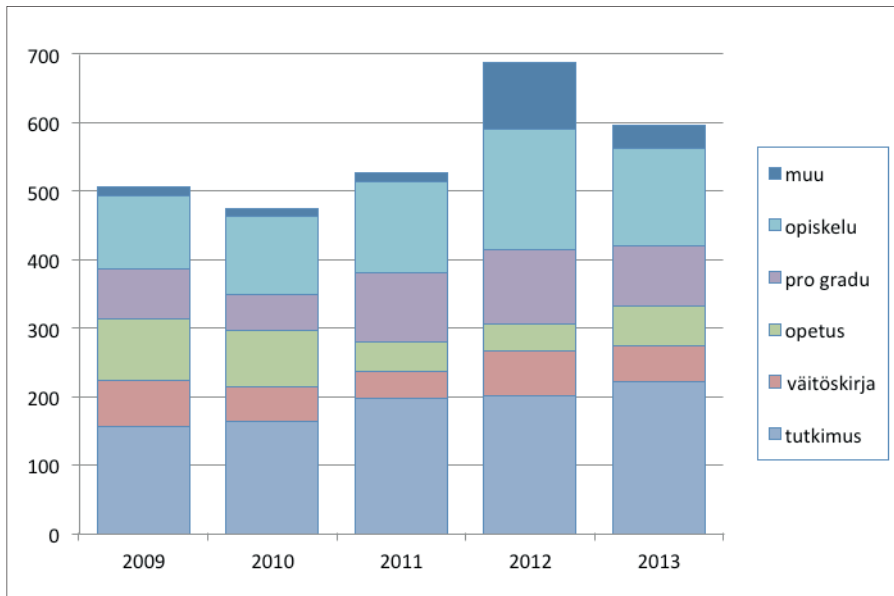
kisten hankintojen ilmoitustilastoaineistot, kansalliset eduskuntavaalitutkimukset ja työolobarometrit.

Yhtä käyttö lupaa kohti toimitettiin keskimäärin kaksi tutkimusaineistoa. Aineistoista 37 prosenttia toimitettiin tutkimukseen (2012: 29 %), 38 (37) prosenttia opinnäytteisiin (kandidaatintöihin, pro graduihin ja väitöskirjoihin), opiskeluun ja opetukseen 19 (20) prosenttia sekä muuhun käyttötarkoitukseen (esim. toimitukset alkuperäiselle tutkijalle, seurantaan ja selvityksiin) kuusi prosenttia.

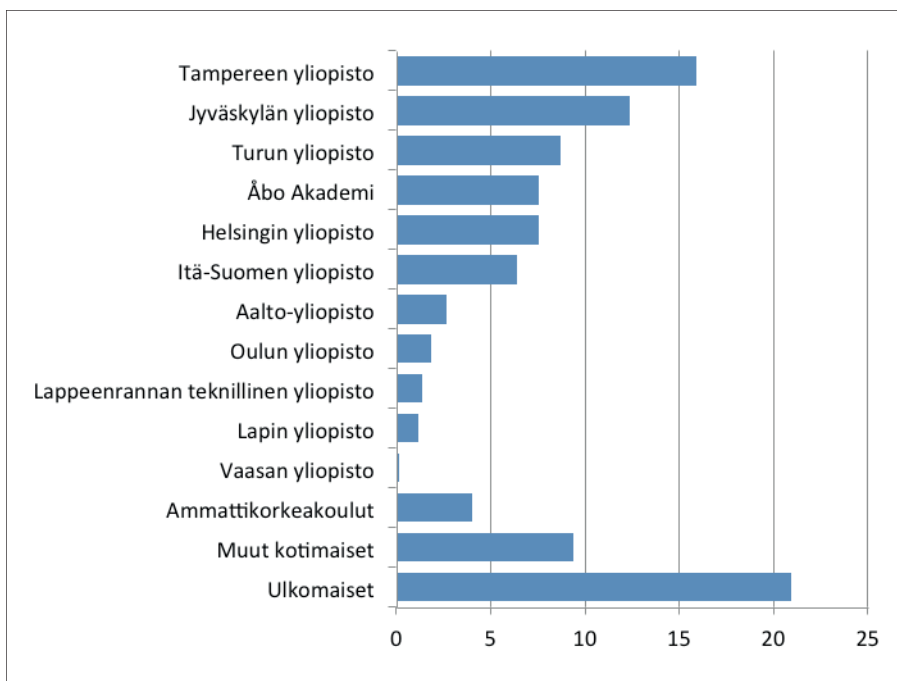
Aineistoja toimitettiin yhteensä 56 organisaatioon (37:een Suomessa ja 19:ään ulkomailla), yksittäisistä organisaatioista eniten Tampereen ja Jyväskylän yliopistoihin. Ulkomaille toimitettiin ennätysmäärä aineistojen englanninkielisiä versioita, yhteensä 21 % kaikista aineistotoimituksista (2012: 12 %).

Vuonna 2013 yksittäisiä aineistotilaaajia oli 263. Käyttö lupien määrä ei kerro aineistojen koko käyttäjämäärää. Opetustarkoituksiin tilatuilla aineistoilla on yleensä kymmeniä käyttäjiä, mutta vain kurssin opettajalta vaaditaan käyttö lupa. Menetelmäopetuksen tietovarannon harjoitusaineistot ja muut vapaasti ladattavat aineistot eivät myöskään sisälly edellisiin tilastoihin. Palvelinlokien perusteella niitä ladattiin vuonna 2013 noin 4 800 kertaa.

Tietoarkisto pitää kirjaa julkaisuista, joissa on käytetty arkistoituja aineistoja. Vuonna 2013 julkaisutietokantaan lisättiin 119 julkaisua.

Kuvio 1. Jatkokäyttöön toimitettujen aineistojen lukumäärä käyttötarkoituksen mukaan 2009–2013

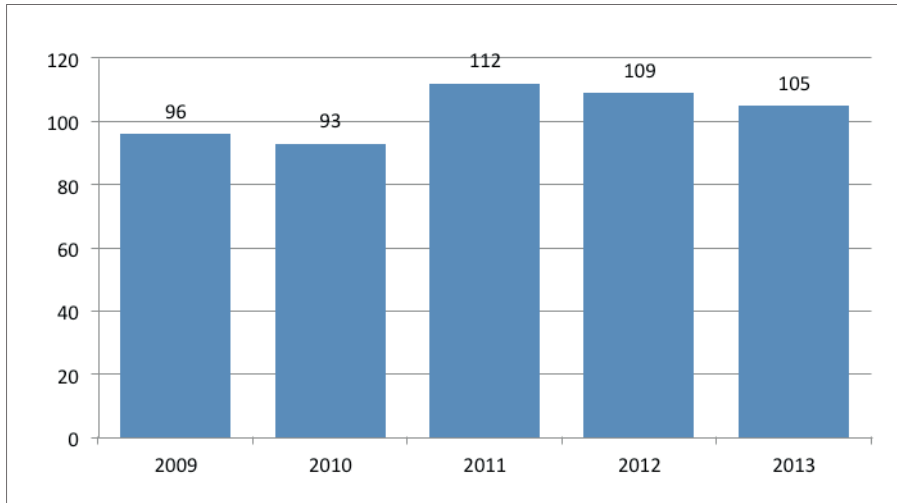
Kuvio 2. Jatkokäyttöön toimitetut aineistot organisaatioittain 2013, %

Arkistoitavaksi hankitut aineistot

Vuonna 2013 saatiin arkistoitavaksi 105 aineistoa. Aineistoja hankittiin vakiintuneiden käytäntöjen mukaan.

Hankintatyöryhmä kävi paikallistettuja aineistoja läpi ja arvioi niiden arkistoitavuuden ja jatkokäytön mahdollisuudet. Arkistointipyynnöt lähetettiin sähköpostitse joukkopostituksena. Suomen Akatemian, Koneen Säätiön ja Työsuojelurahaston rahoittamille hankkeille lähetettiin onnitteleva kirje, jolla rahoituksensaajia muistutettiin arkistointisuosituksesta ja tietoarkiston palveluista. Tietoarkiston henkilökunta paikallistaa mahdollisia arkistoitavia aineistoja muun muassa tutkimusjulkaisuista ja tiedotusvälineistä ja merkitsee aineistojen perustiedot sisäiseen tietokantaan.

Palvelujen uudistaminen kuormitti myös aineistonhankkijoita siinä määrin, että hankintakokouksia ei ehditty järjestää säännöllisesti. Aineistojen hankintaa ja arkistointia koskevia yhteydenottoja kertyi kuitenkin noin tuhat vuonna 2013. Tämä johtuu osittain siitä, että tutkijat ja eri organisaatiot ovat alkaneet tarjota aineistoja arkistoon. Aineistojen arkistointi oli myös joidenkin vierailujen aiheena, kuten aiempina vuosina.

Kuvio 3. Arkistoon hankittujen aineistojen lukumäärä vuosina 2009–2013

Vuoden aikana hankituista 105 aineistosta on kvantitatiivisia 91 ja kvalitatiivisia 13. Lisäksi luettelossa julkaistiin yksi muualle arkistoidun kvantitatiivisen aineiston kuvailu. Kuviossa 3 on esitetty hankittujen aineistojen määrät viideltä vuodelta. Luvut sisältävät arkistoitujen datojen ja vain kuvailtujen aineistojen yhteismäärän.

Kaikista tietoarkistoon arkistoiduista aineistoista on noin neljännes kvantitatiivisia ulkomaisia vertailuaineistoja. Kvalitatiivisten aineistojen osuus on runsas kymmenys. Enin osa varannosta on kvantitatiivisia kotimaisia aineistoja.

Arkistoiduissa kotimaisissa kvantitatiivisissa aineistoissa on yhteensä yli 172 000 muuttujaa ja lähes 3,1 miljoonaa havaintoyksikköä.

Tietoarkiston pitkäaikaiskäilyttävän aineistovarannon koko on 17 gigatavua. Luvussa ovat mukana kaikkien arkistoon luovutettujen aineistojen data ja kuvailutiedot, yhteensä 22 969 tiedostoa.

Vuonna 2013 tietoarkisto päätti, että muualle tallennettujen aineistojen kuvailutiedot eivät siirry 2014 julkaistavaan Aila-palveluportaaliin ja että tietoarkisto luopuu kansainvälisten aineistojen toimittamisesta jatkokäyttöön silloin, kun niiden ensisijainen arkisto on jokin muu arkisto.

Aineistojen käsittely ja asiakaspalvelu

Laadunvarmistus on keskeinen osa tutkimusaineistojen elinkaarta. Vuonna 2013 laadunvarmistukseen kiinnitettiin tietoarkistossa erityistä huomiota. Toimintavuonna aloitettiin kvantitatiivisten tutkimusaineistojen käsittelyprosessien virtaviivaistamisen taustoitusta ja suunnittelua. Vuoden aikana käytiin läpi 59 valikoidun, aiemmin arkistoidun aineiston tietueita. Laaduntarkistuksen perusteella tarkennettiin datankäsittelyohjeita ja kehitettiin validointityökalu, jonka avulla varmistetaan, että arkistoitava datatiedosto on teknisesti määrämuotoinen. Hankkeessa suunniteltiin ja kehitet-

tiin teknisten työkalujen lisäksi datankäsittelyn ohjeistuksia ja uusia tiimityötapoja. Prosessissa kartoitettiin myös sisararkistojen parhaita käytänteitä.

Lisäksi vuonna 2013 valmistui 46 (2012: 100) kvantitatiivisen ja 15 (20) kvalitatiivisen aineiston arkistointi. Arkistointiprosessin kesto vaihteli jonkin verran, sillä aineistot ja niihin kohdistuva kysyntä ovat erilaisia. Suurin osa uusista aineistoista prosessoitiin alle puolessa vuodessa.

Taulukko 1. Vuonna 2013 valmistuneiden aineistojen arkistointiprosessin kesto

Prosessin kesto kuukausina	%
< 3 kk	43
3–6 kk	15
6–9 kk	21
9–12 kk	15
> 12 kk	7

Aineistopyyntöihin vastattiin tavoitteiden mukaisesti kahdessa työpäivässä. Aineiston tilaajista suurin osa sai pyytämänsä aineiston samoin tavoitteiden mukaisesti kahdessa työpäivässä hakemuksen saapumisesta. Ulkomaisia asiakkaita palveltiin kääntämällä aineistoja englanniksi.

Asiakkaiden tietopalvelukysymyksiä ja niiden vastauksia kirjattiin yhteensä lähes 2000. Kysymykset koskivat arkistoaineistojen sisältöjä ja käyttömahdollisuuksia, aineistojen hallintaa ja metadataa, tutkijoiden omien aineistojen arkistointiedellytyksiä sekä eettisiä ja lainsäädännöllisiä teemoja.

Akatemiarahoitteiset hankkeet Tietoarkisto 2015 ja VERIC vaikuttivat työjärjestelyihin. Tietopalvelupäällikkö ja kehittämisspäällikkö työskentelivät projekteissa, joten tehtäviä on kierrätetty ja asiantuntijoiksi on palkattu kaksi määräaikaista työntekijää.

Tietoarkiston tekniset palvelut ja tuki

Päivittäisen tuen lisäksi tekniset palvelut keskittyivät pitkälti hankesitoumusten täyttämiseen ja IT-toimintaympäristön huollettavuuden parantamiseen.

Tekniset palvelut ovat osallisena useissa hankkeissa:

- TA15-hankkeessa jatkettiin Aila-portaalin rakentamistyötä. Kehitystyö eteni hyvin mutta ennakoitua hitaammin. Portaali valmistuu alkuvuonna 2014. Portaalin kautta tapahtuvien luvanvaraisten aineistojen luovuttamisen lupaprosessien hallintaan päätettiin käyttää Tieteen tietotekniikan keskuksen CSC:n REMS-palvelua. CSC toteutti tietoarkiston tarvitsemat muutokset REMS-järjestelmään. Varsinainen integraatiotyö tapahtuu keväällä 2014.

- VERIC-hankkeessa osallistuttiin Metkan kilpailutukseen ja tuettiin sen toteuttamista.
- DASISH-hankkeen IT-osioiden suhteen vietettiin hiljaiseloa. Teknisen palvelun osuudet tulevat ajankohtaisiksi vuoden 2014 keskivaiheilla.
- KDK- ja TTA-hankkeeseen osallistuttiin samalla tavalla kuin vuonna 2012.

Palvelintilan käyttövarmuutta ja huollettavuutta kehitettiin parantamalla tilan virransaantia, uusimalla varavirtalaitteita ja uudistamalla laitekehikoita helpommin liikuteltaviksi. Uusia palvelimia hankittiin projektien tarpeisiin. Lisäksi työasemakalustoa uusittiin tavanomaista vuotta enemmän.

Tasa-arvotiedon keskus Minnan käyttämät tietojärjestelmät purettiin keskuksen siirryttyä tietoaarkistosta Terveyden ja hyvinvoinnin laitokseen.

Tekniset palvelut kehittivät osaamistaan muun muassa tutustumalla DwB-projektin tukemina RDC-ratkaisuihin vierailamalla Ruotsin tilastoviranomaisen toimipisteessä Örebrossa ja osallistumalla AAI-seminaariin sekä IASSIST- ja EDDI-konferensseihin.

Aineistoista ja palveluista tiedottamista

Tietoaarkiston viestinnän tärkein väline ovat toimivat ja ajantasaiset verkkosivut, joiden kautta arkistopalvelut ovat koti- ja ulkomaisten käyttäjien ulottuvilla ajasta ja paikasta riippumatta.

Yksikön verkkosivuihin kohdistui viime vuonna selvästi enemmän sivupyynnöitä kuin aiempina vuosina. Kasvua edellisvuodesta oli yli 500 sivupyynnöitä päivässä. Kasvua selittää Menetelmäopetuksen tietovarannon yli 81 000 sivupyynnöllä lisääntynyt käyttö. Lisäksi muun muassa aineistoluettelon, tiedonhallinnan käsikirjan ja englanninkielisten sivujen käyttö lisääntyi edellisvuodesta. Vuonna 2013 suomenkielisillä sivuilla oli keskimäärin 3137 ja englanninkielisillä noin 172 käyntiä vuorokaudessa.

Verkkolehti *Tietoaarkisto* ja sen englanninkielinen versio *FSD Bulletin* ilmestyivät kumpikin kolme kertaa. Painettu Tietoaarkisto-lehti ilmestyi joulukuun alussa. Sen teema olivat tutkimuksen infrastruktuurit ja infrastruktuurihankkeet.

Tietoaarkiston sähköpostitiedotuslistalle lähetettiin 15 viestiä. Tiedotuslistan viestit sisältävät muun muassa koosteen verkkosivuilla julkaistuista tiedotteista.

Tietoaarkisto jatkoi Facebook-sivun ja Tietoaarkistoblogin käyttöä viestinnän apuvälineinä.

Aineistonhallinnan koulutus

Tietoaarkiston antama aineistohallinnan koulutuksen sisältö koostuu aineistojen tekijänoikeuksista, tietosuojasta, kuvailusta, käsittelystä, tutkimusetiikasta ja tieteen avoimuuden periaatteiden ja käytäntöjen esittelystä. Koulutusten sisältö kohdenneetaan ja rajataan aina tilaajan toiveiden mukaiseksi. Vuonna 2013 pidettiin yhdeksän aineistonhallinnan luentoa. Koulutuspaikkoina olivat Helsingin yliopisto, Tam-

pereen yliopisto, Itä-Suomen yliopisto ja Työterveyslaitos. Puolipäiväinen englanninkielinen aineistohallinnan koulutus järjestettiin valtakunnalliselle kansanterveyden tohtoriohjelmalle (DPPH, Doctoral Programs in Public Healthille). Lisäksi tietoarasto järjesti yhteistyössä kielitieteen Kielipankin (FIN-CLARINin) kanssa päivän mittaisen aineistohallinnan koulutuksen Tampereen yliopiston kaikille tieteenaloille suunnatussa tutkijakoulussa.

Tietovarannot

Menetelmäopetuksen tietovaranto, MOTV

Menetelmäopetuksen tietovaranto on yhteiskunta- ja käyttäytymistieteiden tutkimusmenetelmien opetuksen ja opiskelun verkko-oppimisympäristö. MOTVin sivut olivat jälleen tietoaraston käytetyin alisivusto. Tietovarantoon kohdistui viikoittain yli 13 600 sivupyynnöä.

Tietovarantoa täydennettiin Hierarkkinen lineaarinen regressioanalyysi -artikkelilla ja siihen liittyvällä harjoitustehtävällä sekä lisälukemistolla. Noora Ellosen kirjoittama artikkeli laajentaa MOTVin menetelmätekstejä monitasomallien suuntaan. Lisäksi valmisteltiin SPSS-osion päivitystä uudelle SPSS-ohjelmaversiolle. Osa uudistetuista harjoituksista on myös jo julkaistu.

Menetelmäopetuksen tietovarannon omalla MOTV-listalla oli vuoden lopussa jäseniä noin 220. Listalle lähetettiin kaksi sähköpostiviestiä, jotka sisälsivät tietoa esimerkiksi tietovarannon päivityksistä.

MOTV: <http://www.fsd.uta.fi/menetelmaopetus/>

POHTIVA – Poliittisten ohjelmien tietovaranto

Tietoarasto jatkoi suomalaisten poliittisten puolueiden ohjelmia sisältävän POHTIVA-tietovarannon ylläpitoa ja siihen liittyvää tietopalvelua. Ohjelmakokoelmaa täydennettiin muutamilla tavoiteohjelmilla. Joulukuussa 2013 varannossa oli 915 ohjelmaa, joista verkossa saatavilla 889 ohjelmaa 59 puolueelta. POHTIVAan kohdistui viikoittain reilu 750 sivupyynnöä.

POHTIVA: <http://www.fsd.uta.fi/pohtiva/>

Kotimaista yhteistyötä ja hankkeita

Tietoarkiston kotimaiset hankkeet ja yhteistyö toteuttavat eri tavoin pyrkimystä tutkimusaineistojen saatavuuden parantamiseen.

Tietoarkistossa oli vuoden aikana käynnissä kaksi Suomen Akatemian rahoittamaa infrastruktuurihanketta: Tietoarkisto 2015 ja VERIC. Vuoden lopussa Akatemia myönsi rahoituksen kolmanteen hankkeeseen, joka alkaa vuonna 2014.

Tietoarkisto 2015 -hanke

Tietoarkisto vahvistaa ja laajentaa palvelujaan Suomen Akatemian FIRI 2010 -kutsuhausta saadulla rahoituksella. Tietoarkisto 2015 -hanke painottui vuonna 2013 osakokonaisuuteen, jolla uudistetaan tietoarkistoon tallennettujen aineistojen tilaus- ja toimitusjärjestelmä sekä arkistointiin ja jatkokäyttöön liittyvät lupa- ja sopimusasiakirjat. Uudessa AILA-palveluportaalissa rekisteröityneet käyttäjät voivat ladata käyttöönsä haluamansa aineistot verkosta. Järjestelmä saatiin lähes valmiiksi toimintavuoden aikana, ja se otetaan käyttöön vuoden 2014 ensimmäisellä vuosineljänneksellä.

VERIC-hanke

Tietoarkisto valmistautuu CESSDA ERIC -jäsenyyteen Tietoarkisto 2015 -hanketta täydentävän VERIC-hankkeen avulla. Hanke saa rahoituksensa Suomen Akatemian FIRI 2012 -kutsuhausta.

Vuonna 2013 alkanut kaksivuotinen hanke sisältää kolme osakokonaisuutta: uuden metadatatietokannan rakentaminen, metatietoyhteistyö Tilastokeskuksen kanssa ja osallistuminen CESSDA ERICin kansallisten palveluntuottajien pitkäaikaisäilytyksen luotettavuuden arviointiin.

Hankkeen keskeisin tuotos on uusi metatietokanta, Metka, joka toteutetaan ostopalveluna. Keväällä järjestetyn kilpailutuksen voitti Priorite-ryhmittymä/Proactum Oy, ja Metkan rakentaminen aloitettiin syksyllä. Metka toteutetaan avoimen lähdekoodin ohjelmistona. Hankkeen toisessa kokonaisuudessa verrattiin syksyllä Tilastokeskuksen CoSSI-metatietomallia ja tietoarkiston käyttämää DDI Codebook -metatietomallia. Kolmas osakokonaisuus itse- ja vertaisarviointeinen toteutettiin osana CESSDAn alkuvuodesta käynnistämää Trust Requirements -prosessia, jonka asian-
tuntijaryhmän jäsen tietopalvelupäällikkö oli.

Aineistoyhteistyötä

Yhteistyö Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran kansanrunousarkiston kanssa painotui uusien aineistojen keruisiin ja kirjoittajien informointiin alusta alkaen kahdesta arkistointipaikasta. Neljän vuonna 2013 toteutetun kirjoituskeruun aineistot arkistoidaan yhteistyössä. Kansanrunousarkistoon arkistoidaan aineistojen täydelliset versiot ja tietoarkistoon arkistoidaan keruiden sähköisen versiot. Käytännössä arkistointi tulee ajankohtaiseksi, kun alkuperäiset tutkimukset valmistuvat.

Tietoarkistosta osallistuttiin kielitieteiden FIN-CLARINin järjestämään av-aineistojen käsittelyn koulutukseen. Yhteiseurooppalaisin voimin luodut av-aineistoille tarkoitetut ohjelmistot todettiin erinomaisiksi ja sovittiin alustavasti työnjaosta. Jatkossa tietoarkisto ohjaa av-aineistoja keräävät tutkijat hyödyntämään FIN-CLARINin palveluja eikä arkistoi itse av-aineistoja.

Tietoarkistotyön edistäjä -palkinto

Tietoarkisto myönsi Tietoarkistotyön edistäjä -palkinnon 12.12.2013 dosentti **Noora Elloselle**. Palkinto myönnetään huomionosoituksena henkilölle, joka on merkittävästi edistänyt tietoarkiston toimintaedellytyksiä, toimintaa ja tavoitteita suomalaisessa tiedeyhteisössä. Se on henkilökohtainen akateeminen huomionosoitus, jonka saaja saa muistoksi nimikoidun taide-esineen.

Ellonen on tutkijan uransa alusta alkaen toteuttanut edelläkävijämäisesti aineistojen hallinnan elinkaariajattelua. Hän on käyttänyt monipuolisesti tietoarkiston palveluita ja vienyt avoimen datan ilosanomaa eteenpäin eri työyhteisöissään. Elloselle luovutettu taide-esine on **Päivi Mansikka-ahon** grafikanlehti Oksalla ylimmällä.

Tietoarkistotyön edistäjä -palkinto myönnettiin viidennen kerran. Aiemmin palkitut ovat: professori emeritus **Leif Nordberg** vuonna 2009, professori emerita **Elina Haavio-Mannila** vuonna 2010, professori **Jukka Kultalahti** vuonna 2011 ja tutkija **Pentti Kiljunen** vuonna 2012.

Demokratiaindikaattorit

Tietoarkisto sopi syksyllä 2012 oikeusministeriön kanssa demokratiaindikaattoreiden päivittämis- ja laajentamishankkeesta, joka tarjoaa tietopohjaa kuntalain uudistamiselle sekä vuonna 2014 annettavalle hallituksen demokratiaselonteolle. Tietoarkiston johtajan toimittama Demokratiaindikaattorit 2013 -teos julkistettiin 17.10.2013 oikeusministeriön julkaisusarjassa. Teoksessa oli mukana kuusi muuta kirjoittajaa. Mattias Karlsson ja Markus Wanamo työskentelivät demokratiaindikaattorihankkeessa tietoarkiston palkkaamina avustavina työntekijöinä.

Demokratiaindikaattorit 2013 -teos on saatavana oikeusministeriön verkkosivuilla. Suora linkki pdf-tiedostoon on Vaalitutkimusportaalissa. Julkaisun bibliografiset tiedot:

Borg, Sami (toim.) (2013). Demokratiaindikaattorit 2013. Oikeusministeriön julkaisu, selvityksiä ja ohjeita 52/2013. Helsinki: Edita.
Vaalitutkimusportaali: <http://www.vaalitutkimus.fi/>

Kansallinen digitaalinen kirjasto -hanke, pitkäaikaissäilytysjaosto

Opetus- ja kulttuuriministeriön alaisen Kansallinen digitaalinen kirjasto (KDK) -hankkeen tavoitteena on kirjastojen, arkistojen ja museoiden sähköisten aineistojen saatavuuden ja käytettävyyden parantaminen sekä aineiston pitkäaikaissäilytysratkaisun kehittäminen. KDK hankkeena päättyi joulukuussa 2013. Tietoarkiston tietopalvelupäällikkö oli ohjausryhmän jäsen ja tietoverkkoasiantuntija pitkäaikaissäily-

tyksen jatkohankkeen tukiryhmän ja teknisen jaoksen jäsen. Tietoverkkoasiantuntija jatkaa arkistosektorin KDK-yhteistyöverkoston ohjausryhmän jäsenenä.

KDK:n yhteinen asiakasliittymä Finna julkistettiin ja tietoarkisto ilmoittautui mukaan Finnan toiseen vaiheeseen. KDK:n tuottama kansallinen pitkäaikaissäilytyspalvelu valmistui rajoitettuun testikäyttöön, ja loppuvuonna saatiin alustava suosituskäyttöoikeusmetatiedosta. Tietoarkiston PAS-pilotoitinkokemuksia esiteltiin KDK:n kevätseminaarissa.

Tietoarkiston panos arkistosektorin KDK-yhteistyöverkostossa keskittyi arkistosektorin aineistohallinnan viitearkkitehtuurin laatimiseen osallistumiseen sekä aktiiviseen seminaariosallistumiseen.

KDK-hanke: <http://www.kdk.fi/>

Tutkimuksen tietoaineistot -hanke

Opetus- ja kulttuuriministeriön alainen Tutkimuksen tietoaineistot (TTA) -hanke päättyi vuoden 2013 lopussa.

Tietoarkiston johtaja osallistui tiedon avoimuutta käsittelevän Tiedon saatavuus-työryhmän toimintaan. Työryhmän työn tuloksena valmistui raportti Open Access-periaatteet, joka sisältää vision digitaalisten tietoaineistojen avoimen saatavuuden tavoitetilasta ja ehdotuksen toimenpiteistä sen saavuttamiseksi.

Tietoarkiston tietopalvelupäällikkö oli TTA-hankkeen ohjausryhmän jäsen ja metatietotyöryhmän puheenjohtaja. Metatietoryhmä tuotti vuonna 2013 päivitetyn minimimetatietomallin, sanastosuosituksen, luonnoksen laajennetusta metatietomallista ja kartoituksen metatiedon tuottamista tukevista palveluista.

TTA-infrastruktuurityöryhmän raportti Tutkimuksen tietoaineistot – kokonaisarkkitehtuuri valmistui keväällä ja sitä täydennettiin loppuvuodesta työryhmän sihteerin laatimalla kansallisten tutkimusinfrastruktuurien nykytilan kuvauksella. Tietoarkistosta työryhmän työskentelyyn osallistui tietoverkkoasiantuntija.

Tutkimuksen tietoaineistot -hanke: <http://www.tdata.fi/>

Kansainvälistä yhteistyötä ja hankkeita

Strategiansa mukaisesti tietoarkisto tekee aktiivista yhteistyötä alansa kansainvälisten ja eri maiden kansallisten toimijoiden kanssa.

CESSDA

Jo 1970-luvun puolivälistä saakka toiminut Council of European Social Science Data Archives eli CESSDA päätti toimintansa vuonna 2013, sillä uuden CESSDAn toiminta käynnistyi vuoden lopussa. Uudessa organisaatiossa säilyy CESSDA-lyhenne, mutta yhteistyö muuttuu täysin sekä hallinnollisesti että toimintamalliltaan.

Uusi konsortiomuotoinen yhteistyö rakentuu eurooppalaisille tutkimusinfrastruktuureille räätälöityyn ERIC-muotoon. Tutkimusinfrastruktuurin jäseniksi liittyvät jäsenvaltiot, eivät itse tietoarkistot tai muut palveluntuottajat. Kussakin osallistujamaassa jäsenvaltio valitsee palveluntuottajansa. Suomessa tehtävää hoitaa tietoarkisto. Uuden CESSDAn päärahoittajia ovat Norja ja Saksa, joihin sijoitetaan infrastruktuurin keskuspalvelut. Pääkonttori sijoittuu Bergeniin.

Uusi CESSDA käynnistyi kesäkuussa 2013 aluksi yhtiömuotoisena. Voittoa tuottamattoman yhtiön toiminnot siirtyvät ERIC-muotoiseen CESSDAan, sitten kun Norja saa valmiiksi tarvittavat lainsäätömuutokset ja CESSDA ERICin toiminnot voivat käynnistyä. Keskustoimintojen vuosibudjetti on 1,9 miljoonaa euroa.

Vuonna 2013 tietoarkiston tietopalvelupäällikkö osallistui asiantuntijana CESSDAn jäsenarkistojen palveluvalmiutta ja toimintaa arvioivaan hankkeeseen ja tietoarkiston johtaja toimi Suomen maaedustajana CESSDAn yleiskokouksissa.

CESSDA: <http://www.CESSDA.net/>

DASISH

Euroopan Unionin rahoittama, kolmivuotinen DASISH – Data Service Infrastructure for the Social Sciences and Humanities -hanke käynnistyi tammikuussa 2012. Projektin osanottajat ovat viiden yhteiskuntatieteiden ja humanististen alojen eurooppalaisen tutkimusinfrastruktuurin jäsenorganisaatioita. Infrastruktuurit ovat CLARIN, DARIAH, CESSDA, ESS ja SHARE. DASISH-projekti etsii synergiaetuja infrastruktuureille ja kehittää konkreettisia yhteistyömuotoja. Koordinaattorina toimii Svensk Nationell Datatjänst Ruotsissa.

Tietoarkiston henkilökunta oli mukana viidessä työkokonaisuudessa, jotka käsittelevät

- järjestelmäarkkitehtuuria ja laadun arviointia
- monikansallisten kyselytutkimusten kyselylomakkeiden, lomakekäännösten ja otosten hallinnoinnin työkaluja
- hyviä käytäntöjä arkistojen muodostamisessa
- lainsäädäntöä ja eettisiä kysymyksiä ja
- hankkeen tuloksista tiedottamista.

Työryhmien jäsenet osallistuivat työryhmänsä työhön, kokouksiin ja videoneuvotteluihin.

DwB – Data without Boundaries

Data without Boundaries (DwB) -hankkeen tavoitteena on yhtenäinen malli, jolla tutkijat kaikkialla Euroopassa saisivat käyttöönsä virallisia data-aineistoja, jotka on kerätty esimerkiksi tilastojen tuottamiseksi. Mallissa aineistot olisivat tutkijoiden saatavilla valtiorajoista riippumatta, ja se joustaisi riittävästi sopiakseen erilaisiin kansallisiin järjestelmiin. Suomen yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto johtaa työpakettia, joka on rakentanut hankkeen verkkosivuston, ylläpitää sitä ja tiedottaa tuloksista ja kehitetyistä palveluista. Lisäksi tietoarkisto osallistuu yhtenäisiä kuvailustandardeja kehittävään työkokonaisuuteen. Vuoden 2013 aikana hankkeessa toteutettiin useita tiedotuskampanjoita sen järjestämistä tapahtumista ja koulutuksista. Vuonna 2013 toteutettiin projektin puolivälin arviointi.

Nelivuotinen DwB-hanke saa rahoituksensa Euroopan unionin seitsemännestä puiteohjelmasta 1.5.2011–31.4.2015.

Data without Boundaries: <http://www.dwbproject.org/>

DDI-allianssi

Tietoarkisto on ollut mikrodatan kuvailuformaattia kehittävän kansainvälisen DDI-allianssin jäsen vuodesta 2003 lähtien. Vuonna 2013 allianssin organisaatorakenne muuttui, ja tietopalvelupäällikkö valittiin allianssin hallitukseen. Hallitus kokoontuu säännöllisesti videoneuvottelussa ja kerran vuodessa kasvokkain IASSIST-konferenssin yhteydessä. Tietoarkiston järjestelmäsuunnittelijat osallistuivat DDI-ohjelmistokehittäjien tapaamiseen, joka järjestettiin IASSIST-konferenssin yhteydessä.

Lisäksi tietoarkiston kielenkääntäjä osallistui toimintavuoden aikana kontrolloitujen sanastojen työryhmään.

DDI: <http://www.ddialliance.org/>

IASSIST, International Association for Social Science Information Service and Technology

IASSIST on yhteiskuntatieteellistä tutkimusta tukevien yksiköiden, kuten tietoarkistojen ja datakirjastojen, työntekijöiden kansainvälinen järjestö. Järjestön jokavuotista kansainvälistä konferenssia isännöi Saksan tietoarkisto GESIS Kölnissä toukuussa. Konferenssin otsikko oli Data Innovation: Increasing Accessibility, Visibility and Sustainability. Keskusteluiden keskiössä olivat muun muassa metadata, tutkimusaineistojen tiedonhallinta ja professionalismismi. Tieteenalojen välistä yhteistyötä ja tutkimusdatan mahdollisimman vapaata saatavuutta ja aineiston ymmärrettävyyden säilyttämisen tärkeyttä kannatettiin laajasti.

Konferenssiin osallistui yhdeksän tietoarkistolaista. Järjestelmäsuunnittelija piti esityksen tietoarkiston LoDa-palvelusta (T. Sissala: Implementing a Longitudinal Data Portal with a Customized Version of Questasy). Johtaja toimi datan avoimuutta ja datapolitiikkoja käsitelleen session puheenjohtajana ja tietoverkkoasiantuntija datan hallintaa ja löydettävyyttä käsitelleen session puheenjohtajana.

Tietoverkkoasiantuntija valittiin uudelle kaksivuotiskaudelle järjestön varapresidentiksi, ja hän on myös www-tiimin jäsen.

IASSIST: <http://www.iassistdata.org/>

ICPSR, Inter-university Consortium for Political and Social Research

ICPSR on Yhdysvalloissa toimiva kansainvälinen yhteiskuntatieteellisen tutkimuksen keskus, joka tarjoaa jäsentensä käytettäväksi maailman suurimman yhteiskuntatieteellisen sähköisen data-arkiston ja järjestää kvantitatiivisen tutkimuksen menetelmäkurseja. Tietoaarkisto vastaa Suomen kansallisesta jäsenmaksusta, ja Suomen yliopistot ovat tätä kautta ICPSR:n jäseniä. Suomalaiset tutkijat ja opiskelijat voivat ladata tutkimusaineistoja suoraan ICPSR:n verkkopalvelusta tai tilata niitä tietoaarkistosta.

ICPSR: <http://www.icpsr.umich.edu/>

IFDO, International Federation of Data Organizations for the Social Sciences

Tietoaarkistojen kansainvälinen yhteistyöjärjestö IFDO piti yleiskokouksensa kesäkuun alussa Kölnissä IASSIST-konferenssin yhteydessä. IFDO järjesti konferenssin yhteydessä session eri maiden keskeisten tutkimusrahoittajien tutkimusdatapolitiikoista yhteiskuntatieteellisillä ja humanistisilla tieteenaloilla.

Tietoaarkiston johtajan vetämä IFDON johtokunta kokoontui virtuaalikokouksiin neljästi valmistellen Kölnin kokousta ja sessiota sekä syksyllä tutkimusdatapolitiikkahankkeen jatkotiedonkeruuta ja hankkeen raportointia.

IFDO: <http://www.ifdo.org/>

Kansainvälistä aineistoyhteistyötä

Tietoaarkisto rahoittaa ISSP-tutkimuksen aineistonkeruuta ja Suomen jäsenyyttä joissakin muissa aineistoinfrastruktuureissa. Lisäksi tietoaarkiston työntekijät osallistuvat muun muassa aineistojen keruun suunnitteluun ja data-aineistojen prosessointiin tutkimuskäyttöä varten.

ISSP, International Social Survey Programme

Suomi on ollut maailmanlaajuisen yhteiskuntatieteellisen ISSP-vertailututkimusohjelman jäsen vuodesta 2000 lähtien. Osallistuminen on järjestetty usean eri organisaation yhteistyönä. Tietoaarkiston lisäksi mukana ovat Tilastokeskus ja Tampereen yliopiston yhteiskunta- ja kulttuuritieteiden yksikkö. Tilastokeskus on kerännyt vuosittain Suomen ISSP-aineistot postikyselyinä. Vuonna 2013 tutkimuksen aiheena oli kansallinen identiteetti. Moduuli kerättiin Suomessa nyt toisen kerran. Vanhimmissa jäsenmaissa se on kerätty kolme kertaa.

ISSP-tietoa suomeksi: <http://www.fsd.uta.fi/fi/aineistot/kvdata/issp.html>

ESS, European Social Survey

ESS on eurooppalainen joka toinen vuosi toistettava vertailututkimushanke. Suomen kansalliset aineistot on rahoittanut Suomen Akatemia ja kerännyt Tilastokeskus. Tietoarkisto tuottaa Suomen aineistoista suomenkieliset versiot, joita jaellaan tietoarkiston normaalin käytännön mukaan. Tietoarkiston johtaja on hankkeen kansallisen ohjausryhmän jäsen, ja tietoarkisto tiedottaa aktiivisesti ESS-aineistoista asiakkailleen. Vuonna 2012 kerätyn ESS:n kuudennen aallon aineistot tulivat tutkimuskäyttöön syksyllä. Vaihtuvien moduulien aiheena uudessa moduulissa ovat käsitykset ja arviot demokratiasta sekä hyvinvointi.

Vuoden vaihteessa suomalaisia rekisteröityneitä käyttäjiä oli 1522, runsas kaksi prosenttia kaikista ESS-aineistojen yli 65 000 käyttäjästä. Suomalaiskäyttäjistä noin 60 prosenttia oli opiskelijoita, noin viidennes yliopistojen tutkijoita tai opettajia, runsas seitsemän prosenttia väitöskirjan tekijöitä.

ESS-tietoa suomeksi: <http://www.fsd.uta.fi/fi/aineistot/kvdata/ess.html>

LIS, Luxembourg Income Study -aineistotietokanta

LIS – Cross-National Data Center in Luxembourg tarjoaa tutkijoiden käyttöön kansainvälistä vertailuaineistoa tulonjaosta, työmarkkinoista ja varallisuudesta. Tietoarkisto vastaa Suomen LIS-jäsenmaksusta. Aineistojen käyttö on maksutonta jäsenmaiden tutkijoille, mutta vaatii rekisteröitymisen. Opiskelijoille aineistojen käyttö on aina maksutonta.

Ennen vuotta 2011 LIS oli nimeltään Luxembourg Income Study, josta nykyiseen nimeen on jäänyt vain lyhenne LIS. Vanha nimi on säilytetty aineistotietokantojen nimissä.

Tietokantaan lisättiin vuonna 2013 kaksi uutta Tilastokeskuksen toimittamaa tulonjakotilastoaineistoa vuosilta 2007 ja 2010.

Vuoden aikana LISin julkaisusarjassa julkaistiin 25 uutta tutkimusta, joista 15:ssä käytettiin suomalaista aineistoa. Noin puolessa kaikista 645:stä LISin julkaisusarjan tutkimuksesta on käytetty suomalaista aineistoa. Suomalaisten tutkijoiden LIS-käyttö on pysynyt jo usean vuoden suunnilleen samalla tasolla. Vuoden 2013 aikana LIS sai 10 uutta suomalaista käyttäjää. Yhteensä rekisteröityneitä suomalaiskäyttäjiä oli 70, joista vuoden aikana aktiivisia oli 15.

LIS-tietoa suomeksi: <http://www.fsd.uta.fi/aineistot/kvdata/lis.html>

Talous

Taulukko 2. Yhteiskuntatieteellisen tietoarkiston tuotot ja kulut EUR v. 2012–2013

	Toteuma v. 2013	Toteuma v. 2012
Tuotot	1 627 240	1 705 607
Henkilöstökulut	-1 012 563	-1 089 190
Muut toiminnan kulut ja erät	-304 453	-212 465
Sisäiset erät	-333 401	-353 492
Tilikauden tuotto-kulujäämä	-23 177	50 460
Täydentävän rahoituksen osuus	29 %	36 %

Yksikön vuoden 2013 tulos on esitetty oheisessa taulukossa verrattuna vuoden 2012 tulokseen. Tietoarkiston täydentävän rahoituksen osuus on lisääntynyt merkittävästi vuoden 2010 jälkeen, jolloin Suomen Akatemia alkoi jakaa tutkimusinfrastruktuureille niin sanottua FIRI-rahoitusta. Rahoitusosuus riippuu käynnissä olevien hankkeiden työpakettien sijoittumisesta eri vuosille.

Tietöarkiston valtakunnallinen neuvottelukunta

Tietöarkistolla on valtakunnallinen neuvottelukunta, jonka tehtävät on määritelty yliopiston johtosäännössä. Neuvottelukunnassa on edustajia Suomen eri yliopistoista ja muista tietöarkiston yhteistyöorganisaatioista. Nykyinen neuvottelukunta nimitettiin yliopiston rakenneuudistuksen yhteydessä elokuun 2010 alussa vuoden 2013 loppuun asti jatkuvalla toimikaudella. Normaali toimikauden pituus on neljä kalenterivuotta.

Yhteiskuntatieteellisen tietöarkiston valtakunnallinen neuvottelukunta

toimikausi 31.12.2013 asti

Varsinainen jäsen

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos:

Jussi Simpura (puheenjohtaja)

Suomen Akatemia:

Helena Vänskä (varapuheenjohtaja)

Kansallisarkisto:

Markku Mäenpää

Tilastokeskus:

Jussi Heino

Helsingin yliopisto:

Mikko Mattila

Itä-Suomen yliopisto

Tapio Hämynen

Jyväskylän yliopisto:

Saija Mauno

Oulun yliopisto:

Terttu Kortelainen

Turun yliopisto:

Kimmo Elo

Vaasan yliopisto:

Ari Salminen

Åbo Akademi:

Ann-Sofie Hermanson

Tampereen yliopiston kirjasto:

Jaana Silvola-Parkki

Tampereen yliopiston ylioppilaskunta:

Anne Lahtinen

Yhteiskuntatieteellinen tietöarkisto:

Sami Borg

Varajäsen

Salla Säkkinen

Jarmo Laine

Jaana Kilkki

Eero Tanskanen

Pekka Martikainen

Timo Anttila

Erkki Karvonen

Milla Salin

Pirkko Vartiainen

Marko Joas

Merja Hyödynmaa

Santeri Ulkuniemi

Henkilökunta vuonna 2013*

Sami Borg	johtaja
Helena Laaksonen	informaatikko, varajohtaja
Katri Aarnio	hallintoasiainsihteer
Tarja Uotila	asiakas- ja tietopalvelusihteer

Asiakaspalvelu ja aineistonkäsittely

Taha Gad	tutkimusamaneuensi (15.1.–14.3.2013)
Mari Kleemola	tietopalvelupäällikkö
Arja Kuula	kehittämispäällikkö
Seppo Antikainen	tutkimusamaneuensi
Hannele Keckman-Koivuniemi	tietopalveluasiantuntija
Taina Jääskeläinen	kielenkääntäjä
Katja Moilanen	tietoasiantuntija (18.2.2013 alkaen)
Jarkko Päivärinta	tutkimusamaneuensi

Tekninen tuki

Jani Hautamäki	järjestelmäsuunnittelija
Matti Heinonen	atk-erikoistutkija
Ari Paloposki	pääsuunnittelija
Toni Sissala	järjestelmäsuunnittelija
Sirkka Säynäjäkangas	atk-erikoistutkija
Tuomas J. Alaterä	tietoverkkoasiantuntija

Siviilipalvelusmiehet

Tuomas Hynninen	siviilipalvelusmies (27.7.2013 asti)
Antti Niskanen	siviilipalvelusmies (alkaen 28.10.2013)

Muut

Mattias Karlsson	tutkimusapulainen (15.1.–14.5.2013) demokratiaindikaattorit
------------------	--

* Ei sisällä kesäharjoittelijoita ja tuntityöntekijöitä

YHTEISKUNTATIEEELLINEN
TIETOARKISTO

Käyntiosoite: Åkerlundinkatu 5 B, 4. krs Tampere

Postiosoite: Yhteiskuntatieteellinen tietoaarkisto
33014 Tampereen yliopisto

Puhelin: (040) 190 1432

Faksi: (03) 343 9088

Sähköposti: fsd@uta.fi

Internet: www.fsd.uta.fi